

6. ПОШУКИ ОБДАРОВАНOSTI

Людмила Володимирівна Шелестова,
докторка педагогічних наук,
старша наукова співробітниця,
провідна наукова співробітниця відділу дидактики
Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-6057-807X>

УДК 373.2

DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2022-2\(85\)-87-92](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2022-2(85)-87-92)

ІНДИВІДУАЛЬНА КАРТИНА СВІТУ: ТИПИ, КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНOSTI У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація.

У статті описано критерії та показники сформованості картини світу за когнітивним, емоційно-ціннісним і діяльним компонентами. Серед критеріїв варто назвати якість уявлень про світ, особливості емоційно-ціннісного ставлення до світу, характер взаємодії зі світом. На основі критеріїв, показників та емпіричних даних виділено типи картини світу дітей молодшого шкільного віку за кожним із компонентів: за когнітивним компонентом: когнітивно складну, відносно когнітивно складну, когнітивно спрощену, когнітивно просту; за емоційно-ціннісним компонентом: гуманістичну збалансовано-моральну, гуманістичну суперечливо-моральну, індиферентну (проміжну), егоцентричну; за діяльним компонентом: гармонійну, відносно гармонійну, перехідну, конфліктну.

Ключові слова: картина світу; критерії; показники сформованості; типи картини світу; молодші школярі.

Важливість осмислення людиною реальності посилюється у зв'язку з соціальними, політичними, економічними та культурними змінами, що викликані військовими діями на території нашої країни. Осмислення світу та себе в ньому зумовлюється також сучасними світовими соціально-економічними тенденціями (глобалізацією в економічній і культурній галузях, інформаційною революцією та створенням світових інформаційних мереж, екологічною загрозою існування цивілізації), які формують у сучасників інший спосіб сприйняття і розуміння світу, інший стиль життя та цінності. Нагальною є потреба в громадянах із цілісним реалістичним світобаченням, умінням орієнтуватися в соціумі, гнучким мисленням, високими моральними якостями, твердими переконаннями, активною життєвою позицією тощо.

У контексті вищезазначеного важливого значення набуває проблема формування картини світу особистості, яка зростає, виділення її типів, критеріїв і показників сформованості.

Формуванню наукової картини світу у дітей молодшого шкільного віку присвячено чимало педагогічних досліджень В. Кузьменка, В. При-

макової. Можливості формування у старших дошкільників і молодших школярів цілісних знань про світ, світосприйняття та світорозуміння в навчально-пізнавальній діяльності досліджували Т. Боричко, І. Бушай, О. Григорович, О. Грибачова, О. Кононко, Т. Мишакова, З. Хитра, А. Цимбалару. З проблемою формування картини світу особистості пов'язані педагогічні дослідження пізнавальної активності та самостійності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку (Н. Бібік, І. Вікторенко, С. Козачук, Л. Лохвицька, Б. Мухацька, О. Онопрієнко, О. Савченко, В. Суржанська та ін.). Питання діагностики картини світу розглядалися в працях А. Аніщук, І. Бушай, О. Кузьо, Ю. Мойсеєнко, А. Сазонової та ін. [1–7].

Пропонована вашій увазі стаття має на меті: визначити критерії та показники сформованості картини світу з огляду на сутність поняття та його структурні елементи; виділити типи індивідуальної картини світу на основі критеріїв та аналізу емпіричних даних; описати міру прояву показників сформованості картини світу в дітей молодшого шкільного віку.

Картина світу, відповідно до сучасних наукових уявлень, є системою уявлень про світ та про себе в ньому; системою цінностей і ставлень до світу, що регулює життєдіяльність особистості в певному культурному і природному середовищі. У картині світу виділяють *когнітивний* (елементарні знання про світ (природу, культуру, інших людей та власне «Я»), його закономірності), *емоційно-ціннісний* (емоційні реакції, мотиви, оцінні судження, моральна/аморальна орієнтація у ставленні до світу) і *діяльнісний* (поведінка, моральна/аморальна спрямованість вчинків, творче начало) компоненти [8].

У найзагальнішому контексті вчені виділяють колективні та індивідуальні моделі світу. До перших належать: глобальна, етнічна та субкультурна картини світу. Індивідуальні ж моделі світу притаманні кожній особистості.

Загальнолюдська (глобальна) картина постає як система уявлень людства про світ, цінності та ставлення до нього і регулює функціонування та подальший розвиток цивілізації на планеті Земля. На основі глобальної картини світу кожна культура (етнос) відповідно до рівня свого розвитку формує власну – етнічну картину світу, яка розуміється як деяке цілісне уявлення про буття, властиве членам даного етносу. У межах одного й того ж етносу відображуються уявлення про світ у певних субкультурах – соціальних спільнотах, об'єднаних спільною діяльністю, соціальним станом,

уподобаннями, гендерною належністю, місцем проживання тощо. Картини світу, що характерні для цих локальних середовищ, називають субкультурними. Будучи представником певного етносу, а також певного субкультурного середовища кожна людина вибудовує власну індивідуальну картину світу, диференційовано асимілюючи перші дві. Водночас глобальна й етнічна картини світу є результатом активності багатьох індивідуальних і колективних суб'єктів пізнання.

Усі ці картини світу (глобальна, етнічна, субкультура, індивідуальна) пов'язані прямим і зворотним зв'язками, вони фактично проникають одна в одну, взаємообумовлюють та породжують одна одну.

Вивчення картини світу особистості базуються на можливості репрезентації індивідуумом власних уявлень про будь-що (будь-кого) за допомогою слів чи образів (музичних, пластичних, зображувальних). Реалізація системного підходу в цьому питанні потребує виділення критеріїв і показників оцінювання, рівнів і типів її сформованості. Критеріями сформованості картини світу є: *якість уявлень про світ* (когнітивний компонент); *особливості емоційно-ціннісного ставлення до світу* (емоційно-ціннісний компонент); *характер взаємодії зі світом* (діяльнісний компонент) [9].

Кожен із критеріїв конкретизується в показниках (табл. 1).

Таблиця 1

Критерії та показники сформованості картини світу з урахуванням її компонентів

№	Компоненти картини світу	Критерії	Показники
1	Когнітивний	Якість уявлень про світ	<i>Збалансованість</i> (орієнтація в основних складниках світу (природа, культура, суспільство, власне «Я»), елементарних можливостях його збереження, правилах безпечної поведінки у світі); <i>реалістичність</i> (розуміння об'єктивності реального світу, відповідність реальності); <i>усвідомленість</i> (розуміння сутності елементарних явищ, їх називання та віднесення до певних понять, елементарна розсудливість); <i>системність</i> (елементарне розуміння цілого і його складових частин, бачення елементарних зв'язків і відношень між об'єктами світу)
2	Емоційно-ціннісний	Особливості емоційно-ціннісного ставлення до світу	<i>Емоційні реакції</i> в процесі взаємодії з об'єктами пізнання (вид емоційної реакції – пізнавальний інтерес, радість, байдужість тощо; сила емоційної реакції – виразність, щирість тощо); <i>зміст оцінних суджень</i> щодо світу (позитивне / негативне ставлення до об'єкта пізнання, його цінність для особистості); <i>мотиви</i> в ставленні до світу (опора на моральні норми та цінності)
3	Діяльнісний	Характер взаємодії зі світом	<i>Спрямованість вчинків</i> щодо світу (моральні / аморальні, орієнтація на збереження / руйнування); <i>характер поведінки</i> у світі (безпечна / небезпечна для себе та для інших); <i>прояви творчості</i> стосовно світу (здатність / нездатність виявляти творчість)

На основі критеріїв та отриманих під час аналізу емпіричних даних виділено *типи картин світу*. Оскільки картина світу є складним утворенням, то досить важко виділити інтегративні показники цього феномену в єдності когнітивного, емоційно-ціннісного та діяльнісного компонентів. Таким чином, доречно виділяти типи картини світу за кожним із компонентів окремо.

Специфіку прояву кожного типу визначає різне поєднання показників і міра їх прояву. Остання врахована в оцінюванні балами.

Типологія картин світу має розгалужену структуру, а її структурними одиницями постають певні типи та підтипи (рис. 1). Пропонована типологія насамперед враховує рівні сформованості когнітивного компонента картини світу, який є

основою для розвитку емоційно-ціннісного та діяльнісного компонентів. Останні два складники не меншою мірою позначаються на цій типології, комбінуючись з першим та утворюючи чимало можливих варіантів.

Розробляючи типологію картини світу дітей молодшого шкільного віку ми спиралися на філософське розуміння типології як методологічного засобу побудови теоретичної моделі досліджуваного об'єкта. Типологія може здійснюватися на емпіричному та теоретичному рівнях. Для першої – властивою є кількісна обробка й узагальнення експериментальних даних, фіксація стійких ознак схожості та відмінності, систематизація та інтерпретація отриманого матеріалу. Теоретична типологія передбачає побудову ідеальної моделі об'єкта, узагальнене вираження ознак. Типологія будь-чого (природних і соціальних об'єктів, явищ, процесів тощо) є результатом процесу систематизації (класифікації) – розподілу

об'єктів чи явищ на групи залежно від спільних і відмінних ознак: до однієї групи потрапляють за спільністю, до різних – за відмінністю ознак. Цей процес виступає завершальною ланкою узагальнення, яке полягає у виявленні спільних сутнісних ознак, характерних для певних об'єктів чи явищ, а також у відображенні, описі цих ознак за допомогою певного поняття.

Стосовно типології картин світу дітей молодшого шкільного віку ці положення інтерпретуємо так: для будь-яких індивідуальних картин світу спільною сутнісною ознакою є наявність когнітивного, емоційно-ціннісного та діяльнісного компонентів уявлень про світ. Залежно від особливостей кожного з цих компонентів у досліджуваній категорії дітей можна виділити певні типи картин світу і розподілити їх на відповідні групи (підтипи). Наша типологія базується на отриманих у ході експерименту даних, тому є емпіричною.

Рис. 1. Типологія картин світу молодших школярів

Показники сформованості картини світу мають вікову специфіку та різну міру прояву. Послідовно характеризуємо міру прояву показників. Наприклад, у дітей молодшого шкільного віку та відповідні типи картини світу стосовно когнітивного, емоційно-ціннісного та діяльнісного компонентів.

Показниками якості уявлень про світ (когнітивний компонент) є:

– збалансованість, повнота знань про світ (орієнтація в головних складниках світу, елементар-

них можливостях його збереження, правилах безпечної поведінки у світі);

– реалістичність, адекватність знань про світ (розуміння об'єктивності реального світу, відповідність реальному стану справ, елементарна розсудливість);

– усвідомленість знань про світ (розуміння сутності елементарних явищ, їх називання та віднесення до певних категорій);

– системність знань про світ (елементарне розуміння цілого і його складових, бачення

елементарних зв'язків і відношень між об'єктами світу).

Високою мірою прояву показників когнітивного компонента картини світу вважають: збалансованість і повнота знань дитини про чотири сфери буття людини – природу, суспільство, людину (власне «Я»), культуру; наявність знань про окремі можливості збереження об'єктів пізнання та правила безпечної поведінки з ними, здатність пояснити їх; повна відповідність знань про об'єкти пізнання з різних сфер буття реальності; розуміння сутності елементарних явищ дійсності, структурування об'єктів пізнання; бачення цілого, його складових і зв'язків між ними.

Достатньою мірою прояву показників когнітивного компонента картини світу вважалися: часткова збалансованість і повнота знань дитини про основні сфери буття, нестача знань про одну з чотирьох сфер буття; наявність знань про окремі можливості збереження об'єктів пізнання та правила безпечної поведінки з ними, недостатня здатність пояснити їх; відповідність знань про об'єкти пізнання з різних сфер буття не завжди відповідає реальності; часткове розуміння сутності елементарних явищ дійсності, наявність незначних проблем зі структуруванням об'єктів пізнання; наявність незначних проблем із баченням цілого, його складових частин і зв'язків між ними.

Середньою мірою прояву показників когнітивного компонента картини світу вважають: значний дисбаланс у знаннях дитини про основні сфери буття, нестача знань про дві з чотирьох сфер буття; наявність знань лише про окремі можливості збереження об'єктів пізнання та правила безпечної поведінки з ними, нездатність їх пояснити; часткова нереалістичність уявлень про об'єкти пізнання з різних сфер буття; слабке розуміння сутності елементарних явищ дійсності, наявність значних проблем зі структуруванням об'єктів пізнання; слабо розвинена здатність бачити ціле, його складові частини і зв'язки між ними.

Низькою мірою прояву показників когнітивного компонента картини світу вважають: повний дисбаланс у знаннях дитини про основні сфери буття, нестача знань про три із чотирьох сфер буття; наявність мінімальних знань про можливості збереження об'єктів пізнання та правила безпечної поведінки з ними; значна нереалістичність уявлень про об'єкти пізнання з різних сфер; відсутність чіткості й осмисленості в розумінні сутності елементарних явищ дійсності, нездатність структурувати об'єкти пізнання; нездатність бачити ціле, його складові частини та зв'язки між ними.

Висока міра прояву показників характерна для когнітивно складної картини світу (13–16 балів), достатній мірі відповідає відносно когнітивно складна (9–12 балів), середній – когнітивно спро-

щена (5–8 балів), а низькій – когнітивно проста (1–4 бали).

Показниками емоційно-ціннісного ставлення до світу (емоційно-ціннісний компонент) є: емоційні реакції дітей у процесі взаємодії з об'єктами пізнання (вид емоційної реакції – пізнавальний інтерес, радість, байдужість тощо; сила емоційної реакції – виразність, щирість тощо); зміст оцінних суджень щодо світу; мотиви ставлення до світу, опора на моральні норми та цінності.

Високою мірою прояву показників емоційно-ціннісного компонента картини світу вважають: радість та яскраво виражений інтерес до пізнання світу (природи, суспільства, людини, культури), захоплення, задоволення від процесу пізнання; щирість у виявленні почуттів щодо об'єктів пізнання; моральне спрямування оцінних суджень, позитивне ставлення до світу; орієнтація на моральні цінності у власному житті.

Достатньою мірою прояву показників емоційно-ціннісного компонента картини світу вважають: помірно виражений інтерес до пізнання світу (природи, суспільства, людини, культури), зацікавленість процесом пізнання; часткова щирість у виявленні почуттів щодо об'єктів пізнання; часткова адекватність емоційної реакції певній ситуації; загалом моральне спрямування оцінних суджень, загалом позитивне ставлення до світу; неоднакова значущість моральних цінностей у різних ситуаціях.

Середньою мірою прояву показників емоційно-ціннісного компонента картини світу вважають: помірно виражений інтерес до пізнання чотирьох основних сфер буття (природи, суспільства, людини, культури); байдужість у виявленні почуттів щодо об'єктів пізнання; часткова адекватність емоційної реакції певній ситуації; формально моральне спрямування оцінних суджень, поєднання позитивного і негативного у ставленні до світу; ситуативна орієнтація на моральні цінності, переважання орієнтації на зовнішні вимоги дорослого.

Низькою мірою прояву показників емоційно-ціннісного компонента картини світу вважають: слабо виражений інтерес до пізнання чотирьох основних сфер буття (природи, суспільства, культури), переважання інтересу до себе; байдужість у виявленні почуттів щодо інших об'єктів пізнання (окрім себе); неадекватність емоційної реакції певній ситуації; негативне спрямування оцінних суджень, недобррозичливе, інколи, вороже ставлення до світу; нездатність висловити власне ставлення до об'єктів пізнання; орієнтація на задоволення власних потреб без врахування потреб інших, орієнтація, переважно, лише на власний життєвий досвід, відсутність орієнтації на зовнішні вимоги.

Висока міра прояву показників характерна для гуманістичної збалансовано-моральної картини

світу (10–12 балів), достатній мірі відповідає гуманістична суперечливо-моральна (7–9 балів), середній – індіферентна (проміжна) (4–6 балів), а низькій – егоцентрична, аморальна (1–3 бали).

Показниками характеру взаємодії зі світом (діяльнісний компонент) є: спрямованість вчинків щодо світу (моральні / аморальні вчинки, орієнтування на збереження / руйнування); характер поведінки у світі (безпечна / небезпечна для себе та для інших); прояви творчості стосовно світу (здатність / нездатність виявляти творчість у взаємодії зі світом).

Високою мірою прояву показників діяльнісного компонента картини світу вважають: здійснення моральних вчинків, баланс власних потреб та потреб інших; прагнення зберігати різні об'єкти пізнання, доглядати за ними; використання отриманих знань для встановлення безпечних контактів з об'єктами пізнання; вияв ініціативи, продукування ідей щодо використання і збереження об'єктів пізнання та їх реалізація.

Достатньою мірою прояву показників діяльнісного компонента картини світу вважають: здійснення переважно моральних вчинків, ситуативний баланс власних потреб і потреб інших; часткове, ситуативне прагнення зберігати об'єкти пізнання, доглядати за ними; встановлення загалом безпечних контактів з об'єктами пізнання; вияв ініціативи разом з дорослим щодо використання та збереження об'єктів пізнання, спільне продукування ідей та їх реалізація.

Середньою мірою прояву показників діяльнісного компонента картини світу вважають: вчинки мають формально моральний характер і здійснюються під зовнішнім впливом дорослих, порушений баланс між власними потребами та потребами інших; ситуативне, під зовнішнім впливом дорослих, виявлення прагнення зберігати об'єкти пізнання, доглядати за ними; ситуативне, під впливом дорослих, використання отриманих знань для встановлення безпечних контактів з об'єктами пізнання; відсутність ініціативи та прояву творчості щодо використання та збереження об'єктів пізнання, водночас долучення до реалізації творчих ідей дорослого.

Низькою мірою прояву показників діяльнісного компонента картини світу вважають: вчинки часто мають аморальний характер, порушений баланс між власними потребами та потребами інших; слабо виражене прагнення зберігати різні об'єкти пізнання, доглядати за ними; недостатнє використання отриманих знань для встановлення безпечних контактів з об'єктами пізнання; відсутня ініціатива та прояв творчості щодо використання та збереження об'єктів пізнання, відсутність бажання долучатися до реалізації творчих ідей дорослого.

Висока міра прояву показників характерна для гармонійної картини світу (10–12 балів); достат-

ній відповідає відносно гармонійна (7–9 балів); середній – перехідна (4–6 балів); низькій – конфліктна (1–3 бали).

Таким чином, дослідження картини світу особистості, яка зростає, є актуальною проблемою сучасної педагогіки. Означені вище критерії та показники сформованості, міра їх прояву та відповіді типи слугуватимуть основою для дослідження картини світу в дітей молодшого шкільного віку. Подальші наукові розвідки передбачають пошук відповідного діагностичного інструментарію.

Використані літературні джерела

1. *Аніщук А.* Світосприйняття дітей 5–6 років: теоретичний та методичний аспекти / А. Аніщук, Ю. Мойсеєнко. – Рига, 2021.

2. *Бушай І.* Психологічні основи становлення образу світу дітей шкільного віку: дис. д-ра псих. наук / І. Бушай. – Київ, 2009.

3. *Григорович О.* Формування цілісної картини світу у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку / О. Григорович, О. Грибачова, Т. Боричко // Молодий вчений. – 2019. – № 11 (75). – С. 211–214.

4. *Кононко О.* Картина світу сучасного дошкільника / О. Кононко // *Вихователь-методист дошкільного закладу.* – 2014. – № 1. – С. 10–18.

5. *Кузьменко В.* Формування в учнів наукової картини світу (XX століття): навч. посіб. / В. Кузьменко. – Херсон, 2006.

6. *Кузьо О.* Діагностика рівня сформованості цілісної картини світу дітей старшого дошкільного віку / О. Кузьо, А. Сазонова // Науковий вісник Донбасу. – 2011. – № 1.

7. *Мишакова Т.* Особливості формування цілісного світогляду в молодших школярів / Т. Мишакова // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2010. – № 8. – С. 130–134.

8. *Шелестова Л.* Теорія і методика формування картини світу у старших дошкільників та молодших школярів: монографія / Л. Шелестова. – Київ, 2016.

9. *Шелестова Л.* Діагностика картини світу у старших дошкільників та молодших школярів: методичні рекомендації / Л. Шелестова. – Київ, 2016.

References

1. Anishchuk, A., & Moisieienko, Yu. (2021). *Svitospriyniatia ditei 5–6 rokov: teoretychnyi ta metodychnyi aspekty [World perception of children 5–6 years: theoretical and methodological aspects]*. Ryha. [in Ukrainian].

2. Bushai, I. (2009). *Psykhoholichni osnovy stanovlennia obrazu svitu ditei shkilnoho viku [Psychological foundations of the image of the world of school-age children]*. Doctor's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

3. Hryhorovych, O., Hrybachova, O., & Borychko, T. (2019). *Formuvannia tsilisnoi kartyny svitu u ditei starshoho doshkilnoho ta molodshoho shkilnoho viku [Formation of a holistic picture of the world in children of*

senior preschool and junior school age]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, 11 (75), P. 211-214. [in Ukrainian].

4. Kononko, O. (2014). *Kartyna svitu suchasnoho doshkilnyka. Vychovatel-metodyst doshkilnoho zakladu [Picture of the world of the modern preschooler]*. 1. P. 10-18. [in Ukrainian].

5. Kuzmenko, V. (2006). *Formuvannia v uchniv naukovoï kartyny svitu (KhKh stolittia) [Formation of students' scientific picture of the world (twentieth century)]*. Kherson. [in Ukrainian].

6. Kuzo, O., & Sazonova, A. (2011). *Diahnostyka rivnia sformovanosti tsilisnoi kartyny svitu ditei starshoho doshkilnoho viku [Diagnosis of the level of formation of the holistic picture of the world of children of senior preschool age]*. *Naukovyi visnyk Donbasu – Scientific Bulletin of Donbass*. 1. [in Ukrainian].

7. Myshakova, T. (2010). *Osoblyvosti formuvannia tsilisnoho svitohliadu v molodshykh shkoliariv [Features of the formation of a holistic worldview in junior high school students]*. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Taras Shevchenko Lviv National University*. 8. P. 130–134. [in Ukrainian].

8. Shelestova, L. (2016). *Teoriia i metodyka formuvannia kartyny svitu u starshykh doshkilnykiv ta molodshykh shkoliariv [Theory and methods of forming a picture of the world in senior preschoolers and younger students]*. Kyiv. [in Ukrainian].

9. Shelestova, L. (2016). *Diahnostyka kartyny svitu u starshykh doshkilnykiv ta molodshykh shkoliariv [Diagnosis of the picture of the world in older preschoolers and younger students]*. Kyiv [in Ukrainian].

Shelestova Liudmyla, Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Leading Researcher at the Department of Didactics at the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

INDIVIDUAL PICTURE OF THE WORLD: TYPES, CRITERIA AND FORMATION INDICATORS IN CHILDREN OF PRIMARY SCHOOLAGE

Summary.

The article substantiates the relevance of the study of the picture of the growing personality. The picture of the

world, according to modern scientific ideas, is a system of ideas about the world and about oneself in it; a system of values and attitudes to the world that regulates the life of the individual in a particular cultural and natural environment. The picture of the world distinguishes cognitive (elementary knowledge of the world (nature, culture, other people and self), its laws), emotional and value (emotional reactions, motives, evaluative judgments, moral / immoral orientation in relation to the world) and activity (behavior; moral / immoral orientation of actions, creativity) components.

Criteria and indicators of the formation of the picture of the world are described. Among the criteria: the quality of worldviews (cognitive component); features of emotional and value attitude to the world (emotional and value component); the nature of interaction with the world (activity component). Indicators of the quality of ideas about the world are their balance, realism, awareness, system. Indicators of emotional and value attitude to the world are emotional reactions, the content of evaluative judgments, motives for attitude to the world. Indicators of the nature of interaction with the world are the direction of actions, the nature of behavior, creativity.

Based on the criteria and empirical data obtained during the analysis, the types of pictures of the world are identified. As the picture of the world is a complex formation, it is difficult to distinguish integrative indicators of this phenomenon in the unity of cognitive, emotional-value and activity components. Therefore, the types of the picture of the world are identified for each of the components separately. The specificity of the manifestation of each type is determined by a different combination of indicators and the degree of their manifestation. The latter is taken into account in scoring.

The types of picture of the world by cognitive component (cognitively complex, relatively cognitively complex, cognitively simplified, cognitively simple) are distinguished; by emotional-value component (humanistic balanced-moral, humanistic contradictory-moral, indifferent (intermediate), egocentric); by activity component (harmonious, relatively harmonious, transitional, conflict).

Keywords: world picture; criteria; indicators of formation; types of world picture; junior schoolchildren.

Стаття надійшла до редколегії 20 квітня 2022 року